

Till: Länsstyrelsen i Gotlands län
Cecilia Nygren
621 85 Visby

Datum: 2021.12.12

Ert Diarienummer: 511-591-2016

Email:

gotland@lanstyrelsen.se

Cecilia.nygren@lanstyrelsen.se

Remissvar över förslaget till utvidgning av naturreservatet Filehajdar

SveMin (Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige) är den nationella branschföreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett drygt 50-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav kalkstenstäkter i huvudsak är lokaliserade till södra Sverige (främst Gotland) och metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen.

Mot bakgrund av att en mindre del av det föreslagna naturreservatet (3 ha på fastigheten Tingstäde Furbjärs 1:33) överlappar ett av SGU utpekade och detaljavgrensade riksintressen för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken, dvs. kalkstensfyndigheten Filehajdar, SGU dnr 46-564/2004 väljer SveMin att besvara denna remiss.

Sammanfattning

SveMin *avstyrker* förslaget till utvidgning av naturreservatet Filehajdar av flera skäl:

- 1) att en utvidgning kan utgöra en påtaglig skada för riksintresset värdefulla ämnen eller material, och även äventyra Sveriges försörjningstrygghet gällande cement, då ca 75 procent av all cement som används i Sverige produceras i Slite.
- 2) att SveMin anser att länsstyrelsen inte fullgjort sitt uppdrag vad gäller helhetssyn eller konsekvensanalys
- 3) Länsstyrelsen har själva hävdade att risk för påtaglig skada av pågående täktverksamhet föreligger redan med nuvarande avgränsning av naturreservat. Detta är dock en uppfattning som inte delas med SveMin. Det måste tydligt fastställas om Länsstyrelsens tidigare ståndpunkt att täktverksamheten riskerar att skada närliggande naturområden och vid vilken avståndsgräns denna risk uppstår.

Synpunkter

Länsstyrelsen avser att utöka naturreservatet File Hajdar med 136 hektar. Dessa 136 hektar är avsevärt mycket större än nuvarande reservats 10 hektar och de ligger inte i direkt anslutning till nuvarande reservat. En mindre del av det föreslagna naturreservatet (3 ha på fastigheten Tingstade Furbjärs 1:33) överlappar ett av SGU utpekade och detaljgränsade riksintresse för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken, dvs. kalkstensfyndigheten Filehajdar, SGU dnr 46-564/2004. Syftet med riksintresset är utvinning av kalksten, dvs. tillgodogörande av det material som finns i fyndigheten. Utökningsområdet ligger således i direkt anslutning till riksintresse för mineralutvinning och tar dessutom en liten del av detta i anspråk.

Cementa har sedan början av 1900-talet bedrivit kalkstensbrytning och cementtillverkning på fastigheten Othem Österby 1:229, vilken utgör en del av det ovan nämnda riksintresseområdet för mineralutvinning. Kalkstensbrytningen bedrivs numera vid två täkter, Västra brottet samt File hajdar-täkten, varav den sistnämnda är belägen drygt två kilometer öster om det område som nu föreslås ingå i naturreservatet. Idag tillverkas 75 % av all cement i Sverige i Slite med råvaror från dessa täkter.

Länsstyrelsen har inte utrett eller redovisat huruvida den föreslagna utökningen av naturreservatet kan förväntas påverka möjligheterna till fortsatt kalkstensbrytning vid File hajdar-täkten, utan anger följande:

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, har länsstyrelsen bedömt att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Detta resonemang är enligt Svemin helt orimligt. Ett tungt vägande skäl är att Länsstyrelsen i Cementas tillståndsärenden hävdade att såväl pågående som planerad grundvattenbortledning i täkterna risker att skada de redan idag skyddade områdena. Detta är en uppfattning som Svemin på intet sätt delar med Länsstyrelsen.

Det krävs ett *starkt allmänt intresse* för att kunna bilda ett naturreservat. Det finns dock en överhängande risk för att länsstyrelsens skyddsambitioner kommer kollidera med intresset av en fortsatt kalkstensbrytning. Det krävs således en avvägning mellan intresset av att skydda de aktuella naturvärdena och intresset av en fortsatt kalkstensbrytning.

Svemin har mycket svårt att förstå att Länsstyrelsen å ena sidan hävdar att risken för skada på nuvarande skyddade områden av Cementas täktverksamhet är påtaglig, och Länsstyrelsen å andra sidan hävdar att det föreliggande förslaget endast innebär *”så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen”*, samtidigt som det skyddade området skulle utökas och dessutom komma närmare täktgränsen. En tolkning kan vara att Länsstyrelsen har ändrat sin tidigare uppfattning och nu samtycker med Mark och Miljödomstolen med flera att påtaglig risk för skada inte föreligger av Cementas täktverksamhet.

Svemin ställer sig därför frågande till vilka överväganden som nu ligger till grund för länsstyrelsens slutsats att den relativt ringa överlappande arealen mellan det utökade reservatet och riksintresset för värdefulla ämnen eller material samt utökningen av området som sådant nu inte bedöms påtagligt försvåra utvinningen av kalken i riksintresset. Huruvida en eventuell begränsning i täktverksamheten skulle ge betydande negativa konsekvenser för hela Sverige vad det gäller samhällsbyggande, industriverksamhet mm och inte minst enorma konsekvenser för Gotland är väl känt och behöver därför inte utvecklas här.

Länsstyrelsen har därmed också undvikit att analysera huruvida den föreslagna utökningen kommer att påverka förutsättningarna för att på kort och lång sikt upprätthålla en inhemsk cementindustri och vad det skulle innebära för samhällsbyggandet och klimatet om Sverige tvingades övergå till import av cement eller kalksten. Länsstyrelsen bör mot denna bakgrund avvakta med reservatsinrättningen till dess att de av Cementa planerade tillståndsansökningarna har handlagts av mark- och miljödomstolen och frågan om fortsatt kalkstensbrytning i Slite slutligen har avgjorts.

Därtill finner Svemin att den målbild över skyddade områden i framtiden som presenteras av Länsstyrelsen i remissen (figur 5), som visar på ambitionen att skydda områden även längre österut ända fram till tätkanten, är ytterst anmärkningsvärd och visar på att länsstyrelsen inte har för avsikt att värna riksintresset för värdefulla ämnen och material. Denna målbild visar på länsstyrelsens totala ointresse för områdets betydelse för Sveriges mineralförsörjning och företagens (Cementas) verksamhet.

Enligt Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion 2§ punkt 2 ska länsstyrelsen *"utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser"* Svemin anser inte att länsstyrelsen gjort detta. Det saknas analys av effekter för regionala arbetsförutsättningar, det berörda företages (Cementas) konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Utöver detta bör länsstyrelsen även bereda Regelrådet inom Tillväxtverket tillfälle att yttra sig över konsekvensutredningen, se 2 § förordning (2011:118) om myndigheters inhämtande av yttrande från Regelrådet.

Svemin anser att en ordentlig konsekvensutredning måste utföras innan ett beslut med så stor samhällspåverkan fattas och berörda instanser måste ges tid att yttra sig i ärendet.

Maria Sunér

VD Svemin

Maria.suner@svemin.se

0733-017315

Kristina Branteryd

Miljöansvarig Svemin

kristina.branteryd@svemin.se

072-0185305